

Theologiæ Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. I. Libertas Dei adeò necessaria est ad aliarum rerum contingentiam,
ut si prorsùs tolleretur, nulla creatura simpliciter & omnino contingenter
fieret.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](#)

quod non diligit necessariò optimum; amore enim ineffici magis complacet in meliori & perfectiori. Hackenius Franc. & nos cum illo. Ex quo patet, quare in Conclus. addiderim ly, Efficaciter; quia de simplici complacentia hic non disputatur; sed de efficaci tantummodo voluntate, quā Deus ad extrā liberē operatur, non solum liberē physicē, sed etiam moraliter;

SECTIO TERTIA. DE LIBERTATE DEI.

Ntequām explicem hanc libertatem, operæ præsum erit, resolute sequentem quæstionem; an libertas divinæ potentie, seu voluntatis, ita sit radix prima contingentia. ager nihil tis rerum creatarum, ut si divina potentia agere ex necessitate naturæ, necessitatem inferret omni creaturæ potentie; adeoque nihil eveniret contingenter, sed omnia necessariò. Et quāvis plerique, extra scholam Scoti, partem negativam amplectantur, eisdem nos, tamquam veri discepli puli Doct. Subt. ejus vestigiis inbarentes, dicimus, & erit:

CONCLUSIO I.

Libertas Dei adeo necessaria est ad aliatum rerum contingentiam, ut si prorsus tolleretur, nulla creatura simpliciter & omnimodo contingenter fieret.

2. **E**ST sententia Scoti 1. dist. 2. qu. 2. §. Offensio sententia est, num. 20. circa finem: Ita tertio arguitur istud. Aliquid causatur contingenter: ergo prima causa contingenter causat; ergo volens causat. Probatio prima consequentia: Qualibet causa secunda causat in quantum moveatur à prima: ergo si prima necessariò moveat, qualibet alia necessariò moveatur, & qualibet necessariò causat: ergo si aliqua causa secunda contingenter moveat, & prima contingenter movebit: quia non causat secunda causa, nisi in virtute prima causa, in quantum moveatur ab ipsa.

3. Simili modo argumentatur Doct. eod. l. dist. 8. q. 5. 1. his rationibus, n. 19. dicens: Secundum argumentum, aliquid si contingenter in eis, ergo prima causa contingenter causat. Antecedens concedunt Philosophos: Consequentiam probost. Si prima causa necessariò se habeat ad causam proximam, si illa B. B igitur necessariò moveatur à prima causa: B autem eodem modo quo moveatur à prima causa, moveat proximam fibi; ergo B. necessariò causat movendo C. & C. movendo D. Sic in omnibus causis procedendo, nihil contingenter erit, si prima causa necessariò causat. Eandem sententiam tradit. d. l. 1. dist. 39. q. un. 5. Tertia positione, n. 12. Nulla (air) contingenter potest esse in causatione alicuius causa, respectu sui effectus, nisi prima causa contingenter se habeat ad causam proximam.

Tomus I.

mam sibi, vel ad suum effectum.

Quod nunc probatur breviter ex hoc: quod causa movens, in quantum mota, si necessariò moveat proximam sibi, vel producit suum effectum. Tota ergo ordinatio causarum usque ad ultimum effectum, necessariò producebit, si habitudo prima causa ad sibi proximam sit necessaria. Praterea: causa prior prius naturaliter similiter respicit effectum suum, quam causa posterior: ergo in illo priori, si habeat necessariam habitudinem ad ipsum, dabit sibi esse necessarium: in secundo autem instanti natura non potest causa propinquata dare sibi esse contingens, quia jam præintelligitur habere à prima causa esse repugnans contingencia. Nec potest dicere (tertia positione) quod in eodem instanti ista duæ causæ dant esse causatos, quia super illud esse non posset fundari necessaria habitudo ad illam causam per se dantem esse, & contingens habitudo ad aliquam aliam causam.

Igitur Conclusio nostra est sententia Scoti, quam sequitur, & sic explicat Smis. tr. 3. Disp. 2. n. 47. Is (air) non intendit asserere, quod causa prima (per se ex ratione causa primæ) prius natura secundum aliquam distinctionem motionem moveat, quam causa secunda, quando ad aliquæ effectum concurrunt; nam hoc alibi expressè negat (quidquid sit de rei veritate) ut patet 2. dist. 37. q. un. (aliás, 2.) s. Ad solutionem istorum, & alibi; sed per prioritatem naturæ intelligit prioritatem dignitatis, & vult, Deum ob rationem causa primæ, & omnipotens, illatum necesse est omnibus effectibus causarum secundum, si ageret ex necessitate naturæ.

Atq; hoc eam ob causam, quod ex ratione quidem primæ fiat ut nihil possint agere causæ secundæ, nisi ipso Deo influente: & hoc est, quod Scotus ait, causam secundam non posse moveare, nisi morat à prima causa, id est, nisi adjutata à prima causa; & quod ob necessitatē agendi, Deus influeret potentissimo influxu, seu quantum possit: quod denique ob rationem omnipotentis causam secundam possit determinare ad unum, & exercitum libertatis ejus impedire (etiam si natura sua, sibi, relicta, sit libera in agendo) ut supponit Scotus 4. dist. 49. q. 6. §. Dico ergo, cum communis Theologorum. Sic ergo, propter ista in causando eminentiam causa primæ, & omnipotens, quam vocat Scotus prioritatem naturalem in causando, recte dixit Subt. Doct. Deo agente ex necessitate naturæ, nihil in rebus eventurum contingenter. Hac tenus Theod.

Gg 2 Porro

4. Prima probatio.

Secunda.

5. Exponitur à hac sententia in Smis.

Scotus' per prioritatem naturæ hic intelligit prioritatem dignitatis.

6. Quomodo causa secunda, nisi moveatur à prima, non moveat.

7. Porro secundum hunc intellectum doctrinæ Scotie per se corrunt omnia, quæ contra illam communiter objiciuntur. Quorum primum est: quia ad contingentiam effectus sufficit, aliquam causam ad illum concurrere contingentem hoc fieret, etiam ea prima ageret ex necessitate naturæ: ergo, hoc non obstante, aliqua eveniret contingenter. Major probatur: quia generatio hominis ab homine & sole causa est libera contingens, propter libertatem hominis, quævis sol ageret ex necessitate naturæ. Idem est de actu libero procedente ab habitu agente per modum naturæ, & à potentia libera. Simile quid videtur in effectibus defectuosis. (quatenus contingentia defectum aliquem importat) quod à causa perfecta & imperfecta processit effectus imperfectus; ut à potentia motiva & tibia claudicatio; ex una praemissa necessaria & altera contingentia. Conclusio contingens; ex una evidenti & altera probabili. Conclusio probabilis.

8. Minor vero probatur: quia ut aliqua causa concurrat contingenter, non aliud requiritur, quan ut habeat potentiam, vel naturæ suæ in aliquid diversitatem ad agendum, & non agendum, vel saltem defectibilem, & impedibilem ab actione, & ut hæc potentia à suo connaturali modo agendi non diverterat per extraordinarium superioris causæ concursum, aut per novum ordinem causarum. At etiam prima causa ageret ex necessitate naturæ, eisdem causa secunda haberet talen potientiam; ergo &c. Ita Adversarii. Sed falluntur: nam, ut patet ex dictis, datâ istâ hypothesi, id est, supposito, quod causa prima ageret ex necessitate naturæ, causa secunda libera diverteretur à suo connaturali modo agendi per Dei concursum, determinantem illam ad unum.

9. Nec est simile (inquit Smiling sup. num. 48.) in exemplis adductis: nam sol non potest determinare liberum hominis arbitrium ad voluntatem generandi, nec habitus potientiam; cum liberum arbitrium non essentiale subordinetur soli, nec potentia subordinetur habitu; sed habitus potentia. Et que idem de causa perfecta, & imperfecta, quarum neutra alteri sic subordinatur, ut illam extrahat è naturali suo agendi modo; prout causa prima extraheret causam secundam datâ hypothesi questionis, & suppositâ primæ causæ ordinari potientiæ & essentiali sub ordinatione causalium secundarum ad illam, ut ostensum est. Sic ille.

10. Hinc non valet secundum argumentum Adversariorum causantium, quod ex sententiæ Scotti sequeretur, actum voluntatis nostræ nunc non esse liberum, nisi quia Deus ad illum liberè concurrit: Consequens est absurdum. Consequens probatur: quia tota ratio, ob quam nostræ voluntatis actus est esse necessarius, Deo agente ex necessitate naturæ, dicitur esse, quia Deus ad illum necessariò concurret: ergo etiam tota ratio, ob quam actus voluntatis nostræ nunc sit liber, est; quia Deus ad illum liberè concurrit. Hujus autem Consequen-

tis absurditas patet: quia sequitur, nostrum voluntatem non habere propriam libitatem; sequitur item, appetitionem equi esse tam libaram, quam nostram; quia etiam ad appetitionem equi Deus liberè concurrit.

Hoc dico argumentum non valere. Pater ex statua dictis in solutione primi argumenti. Non enim (ut bene notat Smiling supra num. 49.) nostra voluntatis actus nunc est liber adiquatè; quia Deus ad illum liberè concurrit; sed etiam, quia proxima & particularis potestitia, ad illum concurrens, est intrinsecè libera, &c. in exercitio à libertatis usu non impedita, scilicet Deo illum minimè determinante ad unum; quorum primum, scilicet esse intrinsecè liberum, non competit appetui sensitiu: secundum verò, scilicet à Deo non determinari ad unum, non competet appetui rationali seu voluntati, si Deus ageret ex necessitate naturæ.

Ad Consequens probationem respondetur: Datâ hypothesi, quod Deus ageret ex necessitate naturæ, totam rationem, cur causa secunda ageret necessariò, non fore, quia Deus concurret necessariò; sed etiam, quia determinaret hujusmodi necessario concursum secundum ad unum, ut declaratum est. Unde nec modò tota ratio, ob quam causa secunda agit liberè, est, quod Deus liberè concurrit; sed quia sic concurrit liberè, in eam non determininet ad unum, prout eam posset liberè determinare, etiam per liberum consensum; ut patet in Beatis, quorum voluntatem ad amorem beatitudinis sic determinat liberò concursum ex parte Dei. Hucque Smiling.

Sic, inquam, determinat, ut, secundum Aliquis, tollat ejus libertatem seu contingitiam: quamquam oppositum non sit improbabile apud Scotum 4. dist. 49. qu. 6. num. 15. Alter potest dici, quod contingentia voluntatis in suo ordine concludit contingentia simpliciter facta; quia cuiuscumque est contingentia concludit contingentem effectum; per consequens, simpliciter contingens est, quod non peccet (Beatus) tamen nunquam eveniet; quia causa superior semper præferat. Sed dices: saltem in potestate voluntatis est, ut eveniat. Posset dici; quod non ideo est minus beata (voluntas) si in potestate ejus sit, quod eveniat, quod tamen nunquam eveniet; & ideo nunquam eveniet, quia voluntas divina semper præveniet.

Et ibidem num. 11. ad idem propotius sic inquit: Patet, quod deus sit impeccabilis in sensu compositionis; hoc est, non potest simul esse beatus, & peccare; sed in sensu divisionis, quod manens beatus non habeat potentiam & possibiliter ad peccandum, potest intelligi dupliciter: vel per aliquod simile intrinsecum, quod excludit potentiam talen: vel per causam extrinsecam, quod excludit potentiam Causam, propinquam ab illo: verbi gratia, et si habens visum habeat potentiam intrinsecam videnti quoque corpus; tamen potest per aliquam causam per extrinsecam fieri perpetuo impossibilis ad videntem de potentia propinguâ, utpote si illa causa faciat perpetuam distantiam vijsus ab illo corpore: sicut si efficit.

obstaculum perpetuum inter calum empyreum, & oculum damnum, ille oculus non posset videre calum empyreum, loquendo de potentia propinqua, & hoc per causam extrinsecam probibentem potentiam perpetua: posset tamen videre potentiam remota & intrinsecam, ita quod nulla est causa intrinsecam impossibilitatem.

Sic dico, quod nulla est causa intrinsecam in voluntate Michaelis nunc beati, per quam excludatur potentia ad peccandum pro alias, in sensu divisionis, non est autem causa intrinsecam probibens ipsam potentiam omnino reduci ad actum: sed per causam extrinsecam est impossibilis potentia illa propinqua ad peccandum, videlicet per voluntatem Dei prævenientem illam voluntatem, ut semper continetur actum refundi, & ita nunquam posse potentiam suam remotam non refundi, vel peccandi reducere ad actum: terminus, siquidem nunquam causa secunda preventa à causa ad unum, saepe superiori agente ad unum oppositum potest potentiam propinqua exire in aliud oppositum. Concedo ergo, quod Michael beatus, & sit peccabilis in sensu divisionis, loquendo de potentia remota. Huculque Doct. Subt.

Ergo secundum hanc viam, dicit aliquis, quam ipse putat probabilem, tametsi Deus necessariò ageret, voluntas nihilominus contingenter ageret, id est, posset non agere in sensu divisionis, loquendo de potentia remota. Cur enim determinatio voluntatis, data hypothesi, quod Deus necessariò ageret, potius tolleret potentiam remotam ad actum oppositum, quam modo eam tollit determinatio voluntatis ad actum beatificum? Si igitur potentia ista remota sufficit, ut sit simpliciter contingens, quod beatus non posset; & per consequens, simpliciter contingens actus beatificus; quidni etiam foret simpliciter contingens actus voluntatis, estò Deus ageret necessariò? Sic ille. Tu cogita, an bene.

Ceteroqui, non sufficere ad hoc, ut effectus sit simpliciter contingens, contingentiā voluntatis, id est, potentiam remotam ad oppositum effectū, indicat Scotus dicto num. 15. in principio, ubi responderet ad sequens argumentum: Non minus tollit indifferentiam voluntatis determinatio ejus à causa superiori, quam à causa inferiori; ergo si ex ratione causalitatis sua est indeterminata ad operationem, ita repugnat natura sua, quod illa indifferentia tollatur per causam superiorem, sicut per inferiorem, sicut ergo est contra naturam voluntatis, quod habitus determinet eam necessariò, ita est, quod Deus determinet.

Ad hoc, inquam, argumentum responderet: Quod voluntas in suo ordine causandi hoc causet, hoc est proprium busus causæ, quod ulterius cum contingentiā ex parte ejus sit omnimoda contingentiā ex parte effectū, hoc requirit contingentiā omnium aliorum concurrentium ad effectum. Repugnat autem voluntate libertati ejus, quod contingentiā, qua necessariò determinari est ex parte ipsius, non ponat contingentiā simpliciter, quantum est ex parte omnium inferiorum; scilicet, quia tollit ipsum esse causam in ordine superiori; sed tantum, non repugnat sibi, quod contingentiā ejus non ponat

contingentiā ex parte effectū simpliciter, quantum Scotus. est ex parte causæ superiori: quia causa superior non determinatur ab ipsa; non est ergo simpliciter contra naturam ejus, quod determinetur à causa superiori, hoc est, quod non sit contra naturam ejus, oppositum agere, sicut est contra naturam ejus, determinari ab habitu, sive a natura inferiori. Igitur, data hypothesi, quod Deus ageret ex necessitate naturæ, liquido constat, secundum hanc doctrinam Scotti, effectum voluntatis creare non fore simpliciter contingente; quia Deus, qui concurrevit ad effectum tamquam causa superior, & dignior, atque independens à voluntate, seu determinatione ejus, non haberet contingentiā in agendo; sed ageret ad extremum potentia suæ, qua, cum sit infinita, determinabit ipsam voluntatem ad unum; vel diendum, quod Deus nos possit sic eam determinare salvâ ejus naturâ.

Audite Doct. Subt. 1. dist. 8. q. 5. n. 20. Omnis causa necessariò agens agit secundum ultimum potentia sua; quia sicut non est in potestate sua agere, & non agere, ita nec intensè & remissè agere: ergo si prima causa necessariò causat, causa quidquid causare potest. Vel ergo non potest detergopinare voluntatem ad unum, vel si potest, eam determinabit. Atque adeò actio, qua jam liberè egreditur à causa secunda, tunc egredetur necessariò; nec voluntas se determinaret, sed potius determinaret à causa prima, non quasi alia esset actio primæ, alia secundæ causæ; sed quia (inquit Smil. sup. n. 50.) eadem indivisiibilis actio utriusque tunc non egredetur à causa secunda cum indifferentia & libertate, prout modo egreditur, quando prima causa secundam finit agere motus suos. Hæc ille:

Qui ibidem supponit, Scottum non velle, quod prioritas naturæ, quæ ait, primam causam movere prius, quam secundam, esse prioritatem alieni instantis, in quo prius moveat distinctam motione prima, quam secunda; cum (inquit) ex mente ipsius, solùm si prioritas dignitatis; non tamen qualiscumque; sed talis, ex qua (data hypothesi questionis) sequatur causa determinatio ad unum, qua modo non sequitur ex dignitate causæ primæ; quia licet ratione illius dignitatis possit causam secundam determinare ad unum; tamen, ratione sua libertatis non vult; sed relinquit eam suo arbitrio, atque eâ ratione suum ei concursum accommodat, ut eam à scipia determinari permitat. Sic ille.

Sed, ut verum fatear, hæc mens Scotti dubia est, ut patet per alibi dicta ex Felice, qui licet admittat concursum simultaneum; equidem assentit motionem antecedentem ex parte Dei, si non physicam, saltem moralē, & illam putat esse doctrinam Scotti: apud quem 1. dist. 39. q. un. num. 12. lego sequentia verba: Causa prior prius naturaliter simpliciter respicit effectum suum; Putat, esse quam causa posterior: ergo in illo priori, si habet sicutiam necessariam habitudinem ad ipsum, dabit sibi esse necessarium, in secundo autem instanti natura non potest causa propinqua dari sibi esse contingens, quia jam

jam praeintelligitur habere à prima causa esse repugnans contingens; nec potest dicere, quod in eodem instanti ista dura causa dant esse causam; quia super illud esse non posset fundari necessaria habitudo ad illam causam, perfectè dantem esse, & contingens habitudo ad aliquam aliam causam. Utur sit de hoc, parum refert ad præsentem difficultatem; quia non minus per illum concursum, seu motionem præviam, si foret necessaria, necessinaretur creatura, seu determinaretur voluntas ad unum, quam per concursum simultaneum, ut patet consideranti ea, quæ jam dicta sunt.

22.
An determinatio ad unum tollat omnem potentiam ad actum oppositum?

Patet omnino, reponit quispiam; sed nondum seio, quid sit illa determinatio ad unum; an tollat omnem potentiam tam proximam, quam remotam ad actum oppositum; an verò tantum potentiam proximam? Respondebat: Illa determinatio ad unum, tolleret potentiam ad actum oppositum, eo modo in creatura, sicut in Deo, datâ hypothesi questionis; id est, eadem foret necessitas nostræ actionis, & actionis divinae; cum sit una & indivisibilis actio in nostra sententia; atque ut foret distincta, nulla tamen est ratio distingendi illas necessitates. Si ergo determinatio ad unum in Deo tolleret omnem potentiam tam proximam, quam remotam, quidni similiter in creatura? Si autem in Deo non tolleret, neque in creatura.

23.
Quomodo in casu proposito Deus determinaret nostram voluntatem ad unum, sicut in communiori sententia, determinat voluntatem Beati ad actum beatificum; qui licet non sit coactus aut violentus, sed voluntarius, utpote procedens à voluntate cum perfecta cognitione finis, & circumstantiarum; equidem absolute necessarius, utpote carens indifferentiâ ad utrumlibet. Et id est, sine libertate Dei in agendo ad extrâ, nihil simpliciter & omnimodo contingenter fieret; sed omnia simpliciter necessariò, id est, non liberè libertate indifferenter. Cum ergo constet multa fieri contingenter & liberè in nobis, cur non etiam constet, Deum esse prædictum liberâ voluntate? Tu cogita. Quid autem sit illa libertas in Deo, sive, quid sit velle liberum Dei, quis nobis edisceret? Hoc opus hic labor est, ut patebit ex Conclus. sequenti, quæ talis est:

CONCLUSIO II.

Velle liberum Dei est aliquid reale intrinsecum, scilicet ipsa met volitio necessaria Dei, quatenus ab ipsa egreditur aliqua denominatio, quæ posset non egredi.

24.
Deus est prædius liberâ voluntate. Probatur ex variis Scripturis.

Fide divinâ credimus, Deum esse prædictum liberâ voluntate, juxta illud ad Ephes. i. v. 11. In quo (Christo) etiam & nos fortis vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus (Dei) qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sua. Id est (ut notat Smis. tr. 3. disp. 3. num. 5.)

secundum consilium sibi beneplacitum, seu voluntate acceptatum, eo loquendi modo, quo idem Apostolus ad Coloss. i. v. 13; ait: Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transfigi in regnum Filii dilectionis sua, id est, Filii dilecti. Eandem veritatem tradit Apostolus 1. Cor. 12. v. 11. Hac autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult, id est, probabo voluntatis arbitrio. Et Rom. 9. v. 11. Cùm enim nondum nisi suissent (Ephau & Jacob) aut aliquid boni egissent aut malum (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus &c. Quis autem ignorat electionem supponere consultationem seu consilium; hoc vero non est nisi de iis, quæ alter & alter possunt fieri, seu quæ quis alter & alter velle & facere potest? Cùm ergo dicat Apostolus, Deum omnia operari secundum consilium, & propositum Dei manere secundum electionem, significat, illum aliter & alter velle & facere posse.

Sed enim, dicit aliquis, voluntas per consilium necessitatür & determinat ad unum. Sic enim quando consilium intellectus ex duobus mediis alterum proponit, tamquam utilius ad finem consequendum, non posse voluntatem eligere id, quod minus utile apparet, docet. Nonnulli & omnes sentiunt, suppositâ efficiâ voluntione finis, necessitari voluntatem ad electionem medii, sine quo finis haberi non potest, juxta dictamen & consilium intellectus; ergo ex eo, quod quis velit, & operetur ex consilio, non sequitur ipsum liberè velle & operari. Respondebat ex Smis. sup. n. 6. Etiam si voluntas quoad specificationem necessariò eligeret medium utilius, & consequenter, etiam quoad exercitum, suppositâ efficaci voluntione finis, illud necessariò eligeret; hæc necessitas non proveniret à consilio intellectus; sed à natura voluntatis, quæ talis sit, ut non possit eligere, nisi quod ad finem melius apparet, licet propositio & applicatio obiecti, sub ratione meliori, effet conditio sine qua non exiret in actu illa necessitas voluntatis.

Et idem est de electione medii necessarii, suppositâ efficaci intentione finis; non enim à cognitione medii, sed à ipsa (ut sic dicam) voluntate per intentionem finis necessitatür voluntas ad finem talis medii electionem. In utroque tamen exemplo prima determinatio voluntatis, quæ est ad intentionem finis, est libera; & proinde secunda determinatio, quæ est ad electionem medii, est etiam libera simpliciter, licet ex assumptione prioris sit necessaria. Itaque per intellectum proposito fine, & medii, voluntas habet id, quod requiritur ad exercitum sue libertatis, nempe cognitionem deliberativam seu consultivam, quæ positâ voluntas nata effe se determinare liberè simpliciter ad intentionem finis, & mediorum; licet ex assumptione, & secundum quid, necessariò à se determinata sit ad quorundam electionem mediorum. Igitur ex eo, quod Deus omnia operatur secundum consilium voluntatis sua, bene infertur, ipsum omnia agere simpliciter liberè, aque in